

АСПЕКТИ НА ПОДБОРА И ОБУЧЕНИЕТО НА МИТНИЧЕСКИТЕ СЛУЖИТЕЛИ В ПРОЦЕСА НА ПРИСЪЕДИНЯВАНЕТО НА Р. БЪЛГАРИЯ КЪМ ЕС

Гл. ас. д-р Ангел Ангелов
Катедра "Финанси"
СА "Д. А. Ценов" – Свищов

Резюме:

Субектът, от който зависи създаването, характера и реализирането на митническата политика у нас е митническата администрация.

Присъединяването към Европейския съюз изисква засилване на институционалния и административния капацитет на страната-кандидатка, защото някои от асоциираните страни, каквато е и Р. България ще формират бъдещата външна граница на този съюз, което означава, че ще защитават икономическите му интереси, живота и здравето на неговите граждани.

Успешното изпълнение на тези функции изисква адекватна подготовка и компетентност на митническата администрация. Дали това е така е въпрос, отговор на който се опитва да даде настоящата разработка.

Ключови думи: митническа политика, митническа администрация, обучение, Европейски съюз

JEL класификация: G28

Субектът, от който зависи създаването, характера и реализирането на митническата политика в нашата страна е митническата администрация.¹ Ето защо от особено значение е нейния статут, теоретическа подготовка и професионални умения. Едно от изискванията при преговорите на Р. България по глава "Митнически съюз" беше наличието на съвременна стратегия за

¹ В структурата на Агенция "Митници", според нейния устройствен правилник работят 3826 служители.

подбор, квалификация и преквалификация на митническите служители. Какво е направено и се прави в това отношение е въпрос, на който ще се опитам да отговоря чрез настоящата разработка.

1. Използвани критерии при подбора на митническите служители.

По отношение на подбора при назначаването на митнически служители може да се каже, че в съответствие с принципите за **публичност и откритост** – стриктно прилагани в страните от ЕС, за първи път в края на 2001 година беше проведен национален конкурс за служители в системата на Агенция “Митници”. Важно е в случая да се отбележи, че критериите и изискванията бяха ясни и се публикуваха в националните ежедневници. Прието е конкурсите да се провеждат на три етапа:

- приемане на документи, съгласно обявените изисквания;
- провеждане на тест и проверка на езиковата подготовка и общата култура на кандидатите;
- събеседване (интервю).

За оценка на общата култура се използват тестове от митническите администрации на страни-членки на ЕС, адаптирани за България. Тези тестове обхващат три групи въпроси: въпроси в областта на митническите дисциплини, финансите и правото; въпроси, свързани със задълженията на митническата администрация по защита на интелектуалната собственост и опазване на културно-историческото наследство и третата група въпроси са от областта на международната търговия. Тестът за проверка на езиковата подготовка е с практическа насоченост и включва инструкциите, които трябва да получават чуждите граждани, пристигащи в България на съответния език. Преминалите успешно трите етапа се назначават за стажант митнически инспектори, които преминават шестмесечен интензивен курс в

Националния учебен център² и практическо обучение в митническите учреждения и регионалните учебни центрове.³ Следва провеждане на изпит, след който получените оценка “добър” и по-висока се назначават за митнически инспектори.

2. Аспекти на професионалната подготовка и преподготовка на митническите служители.

Стратегията в областта на повишаване на квалификацията на митническата администрация през последните няколко години включва:

- увеличаване броя и квалификацията на преподавателите от Националния учебен център;
- създаване на учебно-методичен съвет към центъра, който да осъществява координация на национално равнище;
- въвеждане на форми за сътрудничество с водещи учебни заведения;
- даване възможност за задочни специализации на изявени митнически служители;
- провеждане на периодични семинари с представители на бизнеса, митнически посредници, неправителствени организации;⁴
- участие в различни форми на сътрудничество в тази област с митническите администрации на страните-членки на ЕС, страните от Югоизточна Европа, съседните държави и др.

Несъмнено интерес представлява **практическото реализиране на проектите за съвместни мероприятия** между българската митническа администрация и митническите администрации на страните-членки на ЕС. Това е така защото

² Този център е създаден през 1991г. Обучението се извършва от висш персонал с голям практически опит.

³ В гр. Пловдив открит през 1998г. и в гр. Русе, открит през 1999г.

⁴ Открита е интернет страница на митническата администрация, на която са представени всички необходими нормативни документи и указания за тяхното ползване. Създаден е консултативен комитет, в който се институционализират работните срещи с представители на браншови организации, спедиторски фирми, митнически посредници и др.

резултатите от практическото изпълнение на тези програми може би са най-добрият индикатор за степента на съответствие на професионалните качества на нашата митническа администрация. Като един от първите и по-мощни примери в това отношение може да се посочи т.нар. “побратимяване” между българската и френската митнически администрации.⁵ Важен момент при тази форма на сътрудничество е да се поемат ангажименти за постигане на определени практически резултати, които са били съгласувани предварително. Освен това “побратимяването” предвижда прикрепване към българската администрация за даден период на постоянен съветник от страната-членка (в случая Франция), чиито правомощия се състоят в правенето на експертизи, оценки на различни ситуации, консултации, обучение и специализирана помощ.

Темата на българо-френското споразумение е борбата с корупцията. Явно тя е избрана от българските власти, поради нейната перманентна актуалност. Изработването на проекта се базира върху следните три приоритета: въвеждане на превантивни мерки и обучение на персонала; автоматизиране на процедурите по обмיתяването⁶, което ще осигури равнопоставеност между митническите служители и икономическите агенти и засилване на процедурите по вътрешния контрол. Общата стойност на проекта възлиза на 2.5 млн. евро. Предстоящите дейности са планирани за период от 18 месеца и се разделят на осем подпроекта: изработване на стратегия за борба с корупцията; процедури за вътрешен контрол; регламентиране на фондовете за мотивация; екипировка и специализирано оборудване; управление на човешките ресурси; обучение по професионална етика; счетоводство и вътрешна организация на митническите служби. Аналогичен проект се

⁵ Изпълнението на проекта стартира от 2000г. като постоянен съветник от френска страна е зам. Директорът на митниците в гр. Лион.

⁶ Пълното въвеждане на българската интегрирана митническа информационна система (БИМИС) гарантира това.

изпълнява и между българската и германската митнически администрации.

През 2003г. между Европейската общност и Р. България беше подписан меморандум за присъединяването ни към Програма “Митници 2007”. Тя е продължение на програмите “Матеус”, “Митници 2000” и “Митници 2002”. Съвместните дейности, финансирани от тази програма са насочени към задълбочаване на сътрудничеството между митническите администрации, усъвършенстване обмена на информация, хармонизиране на законодателството и контролните механизми в митническата област и др. Програмата се управлява от комитет, състоящ се от представители на митническите администрации на страните-участнички. Работната програма включва периодичното провеждане на семинари, сформирането на работни групи, обмяна на опит с най-добрите практики в ЕС и др. Конкретните приоритетни цели на програма “Митници 2007” са:

➤ **Защита на интересите на Общността**, която включва: опростяване и рационализиране на митническото законодателство и неговото прилагане; подобряване организацията и оперативните резултати на митническия контрол и насърчаване на тяхното стандартизиране; стимулиране сътрудничеството между митническите администрации и между тях и другите отговорни органи; усъвършенстване на IT системата с цел обмен на информация и борба с митническите нарушения.

➤ **Улесняване на търговията**, към която спадат: намаляване на тежестите върху легалната търговия чрез опростяване на оперативната митническа дейност; засилване на сътрудничеството с икономическите оператори в посока опростяване на митническите процедури и формалности; подпомагане на трети страни при модернизацията на митническите услуги и процедури.

➤ **Осигуряване на еквивалентни резултати/инфраструктура**, включващо: осигуряване оперативност на системите за комуникационен и информационен обмен и създаване на възможност за подобряване на взаимодействието и синхрона между отделните елементи на Общността представляващи национални компютърни системи на страните-членки;⁷ осигуряване на подкрепа за инициативите за електронизирани митници и създаване на допълнителни комуникационни системи и системи за информационен обмен; осигуряване на висококачествено обучение за митническите служители; изработване на механизми за оценка на изпълнението на участващите страни.

➤ **Разширяване**, което обхваща: задълбочаване познанията на страните-кандидатки в областта на митническото право на Общността, неговите процедури и тяхното прилагане; насърчаване обмяната на опит между митническите администрации и сътрудничеството на регионално ниво; предоставяне на страните-кандидатки на помощ за модернизиране на митническите служби и процедури; подобряване на IT системата с цел обмен на информация и борба с измамата.

По отношение **прилагането на нови, съобразени с европейската митническа практика методи** би трябвало да се посочи използването на т.нар. “селективни” методи и анализ на риска. За тази цел са разработени рискови профили на отделните гранични митнически пунктове, отчитащи спецификата на съответните региони. Анализират се и обстоятелства, свързани с определен вид риск. Все пак в конкретен план и без забавяне може би трябва да се обърне по-голямо внимание на следните **фактори, от които зависи ефективната работа и интегрирането на митническата администрация у нас:**

⁷ За Р. България това е информационната система “БИМИС”.

- имайки предвид значението на приходите от митни сборове за държавния бюджет⁸ би могло да се помисли за по-добро заплащане и допълнително стимулиране на митническите служители, в зависимост от постигнатите резултати;
- прилагане на ротационния принцип, с цел премахване на възможността за заемане на “чувствителни” длъжности за по-дълъг период от време;
- осигуряване на перманентно и адекватно обучение на митническата администрация;
- пълно уеднаквяване на митническото законодателство с това на европейските страни;
- опростяване, автоматизиране и компютризиране на митническите процедури;
- прилагане на още по-ефикасни методи за контрол (външен, вътрешен, последващ и др.) по отношение дейността на митническите служители;
- незабавно налагане на наказания, съответстващи на сериозността на нарушенията, които да отговарят на действащите законови разпоредби;
- поддържане на прозрачни отношения и организиране на съвместни мероприятия с представителите на бизнеса (български фирми, извършващи внос и/или износ, митнически посредници и др.)

В заключение би могло да се каже, че разглеждайки процеса на интегриране в по-дългосрочен план, българската митническа администрация е приела амбициозна програма на реформи с ясно определена цел – хармонизиране на статута, структурата, целите, задачите, квалификацията и етиката на митническите служители с

⁸ За 2003 г. приходите от митни сборове са 3,2 млрд. лв., което е 50% от общите бюджетни приходи. По предварителни данни от министерство на финансите за 2004 г. те ще достигнат 4 млрд. лв.

тези на митническите администрации на страните от ЕС. Предварителната подготовка по сближаване на митническото законодателство и практическото прилагане на режими и процедури, аналогични на прилаганите от митническите служби на ЕС, както и изграждането на необходимите инфраструктури ще позволи на българската страна да изпълни основните функции на страна-членка: прилагане на търговския режим на ЕС и гарантиране на защитата и контрола на “външната” му граница.